

Finanspakten

Tal av Thomas Pringle, ABF-huset, Stockholm 9 februari 2013

Jag tackar Folkrörelsen Nej till EU för inbjudan att tala till er här idag och få möjligheten att besöka er vackra stad.

Jag heter Thomas Pringle och jag är en oberoende ledamot av Dail Eireann, det irländska parlamentet, och jag representerar valkretsen Donegal, som ligger i den nordvästra delen av landet. Vi har utmärkt oss genom att vara bara en av fyra områden på Irland som avvisade euroländernas finanspakt (i fortsättningen finanspakten) i den folkomröstning som hölls förra året.

Jag är också beskyddare av den irländska Folkrörelsen (People's Movement), som bildats för att kampanja mot den Europeiska konstitutionen och som har aktivt fört kampanjer mot ytterligare integration och federalisering av EU sedan dess.

Jag kommer idag att tala om utvecklingen på Irland med utgångspunkt i antagandet av finanspakten, folkomröstningen och utvecklingen sedan dess. Jag kommer också att diskutera kopplingen till ESM-fördraget (den s.k. räddningsfonden) och den nuvarande ekonomiska situationen i landet.

Jag har förstått att liksom på Irland så har det förts en ringa offentlig debatt om finanspakten och dess påverkan på Sverige inför riksdagsbeslutet (skall ske 6 mars). Jag måste säga att även om vi hade en folkomröstning på Irland så var det litet engagemang om finanspakten i sig förutom från varifrån pengarna skulle komma, om vi röstat nej. Detta är typiskt för mycket av diskussionen hemma om EU. Den är huvudsakligen fokuserad på "vi måste göra detta för att försäkra oss om att vi vill växa ekonomiskt" utan någon tyngdpunkt på den inriktning EU tar och om det är bra för oss.

Finanspakten har beskrivits av kommentatorer som att helt enkelt handla om god ekonomisk hushållning och sunt förnuft. Som om att detta är alltid som det varit, och vi skulle vara galna att inte ha detta inskrivit i lagen.

Som ni vet avlades pakten fram på nästan ingen tid, och fick en dramatisk start när Storbritannien lade in veto på det Europeiska toppmötet 9 december 2010, vilket förhindrade en formenlig ändring av EU-fördragen. Detta betydde att regeringscheferna blev tvingade att tänka utanför den normala ramen. Så istället valde regeringarna att skapa ett nytt lagligt instrument, vilket kan antas mycket snabbare och med mindre risk för en förargad inblandning av en demokratisk debatt och från allmänheten; resultatet blev ett särskilt EU-fördrag som i egentligen inte är ett EU-fördrag.

Pakten kan dras ihop till en ganska kort lista om tre åtgärder: mer formaliserade eurotoppmöten, fler snabba aktioner mot länder med budgetunderskott, och sist men inte minst den s.k. "skuldbromsen", dvs ett kraftigt hävdande av regler som håller nere budgetunderskotten och som förhindrar skulden från att växa.

Medlemsstater måste acceptera ” bindande och permanenta bestämmelser, helst på konstitutionell nivå, eller på annat sätt som garanterar att reglerna fullt ut respekteras och efterlevs under hela den nationella budgetprocessen” (artikel 3). Och som Angela Merkel sade som slutsats av förhandlingarna ”reglerna om skuldbromsen kommer att vara bindande och ikraft för evig tid. Aldrig kommer man att kunna ändra dem genom en parlamentarisk majoritet”.

En intressant sak med finanspakten är att den har ingenting att göra med den pågående finansiella krisen som ödelägger Europa. Jag tror att alla kan tillstå att den inte skulle ha förhindrat krisen på något sätt.

T.ex. hade Irland ett budgetöverskott alla år utom ett under åren 1999-2007. Irlands problem har orsakats av bankernas omåttliga upplåning från de internationella penningmarknaderna, pengar som användes till att skapa en fastighetsbubbla – en situation som möjliggjorts genom avreglering av kapitalmarknaderna. Med andra ord en misskött budget har inte varit Irlands problem.

Så länder som antar finanspakten måste uppnå balanserad budget för alla tider med ett strukturellt budgetunderskott som skall vara mindre än 0,5 procent varje år. Detta är en siffra helt tagen på måfå och ingen ekonom eller policyutformare tycks kunna komma överens om hur det strukturella underskottet skall mätas.

Detaljerna för att beräkna det strukturella underskottet är alltför komplicerade för att någonsin kunna bli förståeligt och genomskinligt för allmänheten. Fakta är att det finns inget samtycke internationellt och även inom EU om beräkningsmetoden. IMF, OECD, Europeiska centralbanken och EU-kommissionen använder sina egna metoder, och en del medlemsstater har också sina egen ansats. Men den använda metoden är avgörande.

T.ex. beräknade kommissionen det strukturella underskottet för Danmark 2011 till tre procent. Den danska regeringen å sin sida hävdar att det strukturella underskottet var omkring en procent. Om kommissionens beräkning hade använts skulle Danmark behövt skära ned på sina utgifter (eller höja skatterna).

Kommissionen har ingenting att skryta över hur den beräknat det strukturella underskotten under senare år. Fakta är att dessa beräkningar av medlemsländernas underskott har bevisats hamna helt ute i det blå. Igen är Irland ett åskådningfall. Under sent 2008 förutspådde kommissionen att den irländska ekonomin skulle fortsätta på sin optimala nivå under 2009. Hade finanspakten varit kraft skulle budgeten ha baserats på detta antagande. Den irländska regeringen skulle ha förväntat sig ett lågt strukturellt budgetunderskott och tillåtit ett viss utrymme för ökade utgifter. Under loppet av samma år tvingades emellertid den irländska regeringen att göra drastiska och omedelbara nedskärningar. Fakta är att den irländska ekonomin rasade och sifferprognoserna måste drastiskt förändras. Med andra ord gav beräkningarna en alltför glättad bild av det strukturella underskottet.

Motsatsen kan också inträffa. Kommissionens värdering av de irländska tillväxtsiffrorna – möjliga och aktuella – visade att den djupa ekonomiska krisen inte signifikant förändrade gapet mellan aktuell tillväxt och möjlig tillväxt. Med andra ord om den irländska ekonomin är i en djup ekonomisk kris eller under kraftig tillväxt förändrar i

verkligheten ingenting. Irland är nära en optimal prestation i båda scenarierna. Detta är inte särskilt realistiskt. I praktiken är det ganska farligt. Ett lågt 'prestationsgap' i tider av kris antyder en stor 'strukturell komponent' i form av skuldbörda, och med den nya finanspakten skulle detta leda till omedelbara och massiva nedskärningar.

Siffran 0,5 procent kan bestämma framtiden för viktiga sociala rättigheter. Vad finanspakten gör är att rista in det nuvarande svaret på krisen i sten och göra klart att under krisen förebråelsen automatiskt faller på offentliga utgifter, även om som idag roten till krisen ligger i den privata ekonomin. Så det är fel diagnos och fel botemedel.

Men vad den slår fast är att svaret till varje framtida nedgång i ekonomin blir ytterligare nedskärningar i de offentliga utgifterna. Det vill i sin tur tillförsäkra att de som bär bördorna kommer att bli de svagaste i samhället, och att socialpolitiken kommer att bli det första målet för korrigerande, och expansiva offentliga utgifter eller en Keynesiansk ekonomi kommer att förbjudas i Europa.

Hela denna politik är raka motsatsen till ett slags Keynesiansk svar på krisen som historien har visat sig vara effektivt: det är faktiskt en vettig ekonomisk politik att svara på krisen med mera utgifter även om det sker på bekostnad av budgetunderskottet. Eller som den danske professorn i ekonomi Jesper Jespersen uttryckte det: "Under goda tider behöver vi den (finanspakten) inte. Under dåliga tider är den en felaktig politik. Det är inte ett tecken på dålig politik att ha underskott under tider av kris".

Och som professor Terrence McDonough har sagt på Irland: "Om man har ett land i botten av en depression. Tvinga det till budgetnedskärningar och skatteökningar från år till år. Tvinga på samma politik på grannarna och handelspartnerna. Driv detta under en förutsebar framtid och hoppas att det resulterar i stabilitet, förtroende och återhämtning. Detta är eftertryckligt inte ett säkert val. Det är ett farligt experiment helt utan en historisk förebild".

Den alternativa ansats av Keynesiansk behovspolitik som fungerar kontracykliskt för att gynna tillväxt och nya jobb försvåras i praktiken med finanspakten.

Som jag har sagt är finanspakten menad att försäkra att utgiftssänkningar under evig tid kommer att bli svaret på en kris, och att detta vill attackera företrädesvis de sociala utgifterna, sänka löner och försämra löntagarnas arbetsmiljö.

Finanspaktens lösning är att omfördela inkomster från arbete till kapital för att gynna den internationella konkurrenskraften, öka vinstnivåerna, uppmuntra investeringar för att slutligen skapa sysselsättning. Dessa är alla utbudsåtgärder och finanspakten är en integrerad del av receptet att skära sönder det sociala Europa.

ECB-chefen Mario Draghi's ord som citeras av Wall Street Journal sätter politiken i perspektiv: "Europas omskrutna sociala modell, vilken lägger tonvikten på säkra jobb och ett generöst säkerhetsnät, är redan borta". Detta uttalande uttrycker den verkliga agendan i ett ganska starkt språkbruk.

Vi röstade om finanspakten på Irland den 31 maj förra året. Regeringen beslutade den 28 februari efter juridisk rådgivning att det måste bli en folkomröstning för att

finanspakten skulle kunna ratificeras. Vår konstitution på Irland förorsakar en del problem för regeringen att driva igenom EU-beslut och behovet av en folkomröstning krävde en hel del ställa in sig i ledet mentalitet på regeringsmötena.

Som jag redan har sagt genomfördes folkomröstningskampanjen på basis att regeringen och ja-sidan argumenterade att vi måste godkänna pakten om vi skulle få fortsatta pengar från Europa, och det var helt enkelt det argument de förde fram. Detta hade den önskade effekten att skrämja upp befolkningen, vilket ledde till att pakten avvisades i bara fyra valkretsar.

Efter att folkomröstningen klarats av har regeringen sedan dess varit ivrig att följa paktens villkor. I juni förra året lade regeringen fram en budgetansvarslag som avsåg att genomföra artiklarna 2 och 3 i finanspakten, och regeringen har etablerat ett oberoende budgetråd som kommer att följa och värdera regeringens prestationer som förutsattes av Angela Merkel samt ge förslag på korrekta åtgärder som behöver tas i ekonomin och budgetprocessen.

Detta uppfyller de lagstiftningsåtgärder som Merkel krävt och som backats upp av en konstitutionell ändring. Om det finns någon lindring i processen så är det att den ordalydelse som tillförts konstitutionen tillåter ett lirkningsutrymme som kan leda till några förändringar i lagstiftningen om de politiska förhållandena förändras i framtiden.

Då vi är under ett nödlåneprogram kommer vi antagligen att ges lite tid efter 2015 att få vår budget i balans. Sannolikt måste vi ha vår budget balanserad 2019 och den fulla effekten av finanspakten kommer att kännas därefter. Det är inte till hundra procent klart vad effekterna av detta kommer att bli men jag tror att det blir att vi kommer att vara under en förlängd period av budgetnedskärningar på Irland.

Så vi kommer rakt ut ur ett nödlåneprogram och måste fortsätta med nedskärningsåtgärderna för att möta målen i finanspakten och sedan vidmakthålla dessa mål för all framtid. Vid den tiden (2015) kommer vår skuld att vara åtminstone 120 procent av BNP och ett omfattande program för skuldminskning kommer att krävas i storleksordningen om 5 miljarder euro per år. Det enda sättet som detta kan minskas är genom en väsentlig tillväxt som reducerar förhållandet skuld/BNP. Det finns inga utsikter alls att Europa kan uppnå sådana tillväxtsiffror, och p.g.a. finanspakten förhindras vår regering att stimulera ekonomin. Som professor Terence McDonough sagt: " Det är ett farligt experiment helt utan en historisk förebild".

Naturligtvis var skälet att man sade till oss att vi måste rösta ja till finanspakten att vi annars inte skulle få några pengar när vi behövde det. Instrumentet för detta är som ni vet den s.k. nödlånefonden ESM som har etablerats som ett internationellt fördrag inom den Europeiska unionen.

Jag har förstått att ni redan antagit ESM-fördraget i Sverige och att finanspakten är den andra delen i pusslet. Er regering kommer kanske att använda samma argument som vår gjorde men i omvänd ordning. Om Sverige någon gång kommer att behöva låna så måste finanspakten antas, och så försvinner pressen på politiker och medborgare.

Jag utmanade vår regerings beslut att anta ESM utan en folkomröstning i de irländska domstolarna och jag utmanade också lagligheten av ESM under EU-rätten, särskilt artiklarna som styr den monetära och ekonomiska politiken. Fallet behandlades i EU-domstolen i oktober förra året. Vi hävdade att artikel 125 (FEUF) förbjöd utköp av nationer och att ESM hade satts upp för att kringgå denna regel. Vi argumenterade också att den förenklade processen som användes för att komma med ändringsförslag till fördragen inte var tillämpligt på ESM.

Jag kände att fallet var mycket viktigt för principen om 'rule of law' inom unionen. Om ledarna i eurozonens medlemsländer kunde sätta upp en lånemekanism som ESM utanför unionen, men tillåta den att använda unionens arkitektur för att fungera och sedan inte kunna hållas ansvarig inför unionen skulle det underminera unionens själva legitimitet.

Det förefaller nu som att utköpsklausulen i EU-fördragen som den tolkas av EU-domstolen i själva verket tillåter utköp under förutsättning att EU-staterna inte tar på sig statens skuldförbindelser, men istället kan garantera dem via ESM.

Jag tror att ESM vill få effekten att den socialiserar privata bankers skulder tvärs över Europa. Banker behöver inte agera ansvarsfullt därför att de kommer att bli medvetna om att ESM och genom den EU:s medborgare kommer att under alla tider köpa ut dem. Det är speciellt inskrivet i ESM-fördraget.

Även om i juni förra året ett Europeiskt rådsmöte tillkännagav att ESM skulle användas för att bryta länken mellan offentliga skulder och bankkulder, så väntar vi fortfarande på att detta skall hända. De senaste veckorna har jag sett rapporter att ECB sätter sig på tvären mot detta arrangemang och att ECB vill hävda att bankens medlemsstat måste garantera de medel som lånas ut till banken.

På Irland lider vi under en mycket hård recession som ni troligen vet. Det finns 450 000 arbetslösa, 60 procent har varit det under mer än ett år. 80 000 ungdomar emigrerar varje år och lättar därmed på bördan av arbetslösheten.

Det finns nu soppkök som över hela landet finns i små regionala städer där många människor inte längre kan föda sig själva vilket delvis orsakats av de massiva bolån de drogs in i under de glada åren. Undersökningar idag visar att 1,5 miljoner människor har mindre än 50 euro per månad att leva på efter att räkningarna betalats.

Även under dessa förhållande fortsätter regeringen att driva en politik som samtyckts med Trojkan (IMF, ECB, EU-kommissionen) för att skära ned inkomster och öka skatterna för att minska budgetunderskottet. Det finns inga stimulanser, inga jobbskapande program eller inga investeringar av den privata eller statliga sektorn.

Finanspakten kommer inte att hjälpa till att lösa dessa svårigheter. Tvärtom tror jag att den kommer att förvärra dem.

(Översättning från engelska Jan-Erik Gustafsson)